

Savet za filantropiju

Opšti cilj Saveta za filantropiju treba da bude unapređuje javne politike i zakonodavnog okvira za davanje u Srbiji u pravcu daljeg razvijanja infrastrukture i kulture davanja za opšte dobro u Srbiji, uzimajući u obzir trenutno stanje i trendove:

Problemi u korišćenju postojećih mehanizama za poreska umanjena za davanje u opštekorisne svrhe u Srbiji. Glavni nalazi istraživanja Trag fondacije i Katalist fondacije iz 2016. godine ukazuju da, iako Zakon o porezu na dobit pravnih lica obezbeđuje mehanizam za odbitke od poreza prilikom davanja za opšte dobro, u ovom trenutku ne postoje posebni propisi, podzakonska akta, ili posebna mišljenja Ministarstva finansija kako da se mehanizam sadržan u Članu 15. Zakona primeni. Odgovori pravnih lica pokazuju da skoro 40 procenata ispitanih pravnih lica (22,2% kompanija i 16,7% MSP) ne koristi ovaj mehanizam. Kao glavne razloge za slabo korišćenje zakonskog mehanizma ispitanici navode: nerazumevanja načina primene postojećih poreskih umanjena; nedostatak jasnog i preciznog tumačenja nadležnih vlasti o tome koji se troškovi priznaju i ulaze u poreska umanjena kao i neadekvatna podrška, i nejasna i neujednačena tumačenja zakonskih odredbi od strane Poreskih uprava.

Nepostojanje poreskih umanjena/olakšica za fizička lica. Nepostojanje ovih umanjena deluje nestimulativno na davanja za opšte dobro koja dolaze od strane građana i pojedinaca. Uporedne analize ukazuju da je Srbija jedna od retkih zemalja kako u regionu, tako i u svetu koja ne dozvoljava ova umanjena i time destimuliše tzv. Individualnu filantropiju, odnosno davanja od strane pojedinaca.

Nemogućnost oslobađanja od poreza na dodatu vrednost na donacije. Iako postoji razumevanje da nije moguće osloboditi sve donacije od poreza na dodatu vrednost, postoji prostor da se definišu kriterijumi za mogućnost oslobađanja u određenim slučajevima u kojima su u pitanju donacije od posebne važnosti za društvo i/ili građane Srbije.

Destimulišući okvir za volontiranje. Volontiranje ili darivanje vremena je jedan od značajnih merila razvoja filantropije u državi. Trenutni zakonski okvir otežava i destimuliše građane da svojim vremenom i znanjem doprinesu opštekorisnim ciljevima. Volontiranje je jedno od merila koje utiče na status države na listi Svetskog indeksa davanja.

Nepostojanje zvaničnih podataka o davanju za opšte dobro. U većem broju zemalja se podaci o davanju za opšte dobro (količina darovanog novca, teme za koje se daruje, primaoci i sl.) dobijaju kroz evidencije poreskih službi, koje te podatke dobijaju putem prijave za poreska umanjena, odnosno poreske olakšice. U Srbiji međutim, po Zakonu o porezu na dobit pravnih

lica Republike Srbije (član 15), poreske olakšice u Srbiji se zapravo dobijaju tako što se davanja za namene predviđene zakonom priznaju kao rashod u iznosu najviše do 5% od ukupnog prihoda. Pošto se date sume odbijaju kao rashod, a pravna lica Poreskoj upravi dostavljaju bilans uspeha, a ne poreski bilans, iz formulara kojima u ovom trenutku Poreska uprava raspolaže nije uopšte moguće dobiti podatke o davanjima pravnih lica u date namene. Dalje, zbog nepostojanja poreskih umanjenja kada su u pitanju fizička lica nije moguće dobiti podatke o njihovim davanjima. Nepostojanje zvaničnih podataka ne samo da otežava praćenje razvoja ovog davanja, već i praćenje efekata datih donacija.

Stagnacija u 2016-oj i manja pažnja koja se posvećuje davanjima za opšte dobro. U 2016. godini je prvi put nakon četiri godine primećen stagnacija to jest pad davanja, kako u smislu broja akcija, tako i u smislu manje sume koja je darovana. Takođe broj članaka/izveštaja u medijima ukazuje na manju pažnju koja se ovoj temi posvećuje. Iskustva iz sveta ukazuju da veća pažnja u medijima, istraživanja i uopšte promocija davanja i efekata davanja mogu značajno uticati na porast aktivnosti i povećanje darovanih suma. U tom smislu, obzirom da davanje za opšte dobro spada u programe od javnog interesa, treba razmotriti mogućnost uvođenja programa na nacionalnim medijima kojim bi se pojačala promocija dobrih primera i efekata davanja za opšte dobro. U 2017. godini nepromenjen je nivo aktivnosti kada je u pitanju broj akcija, ali je ukupan donirani iznos povećan na procenjenih 27.146.000 evra.

Pad darivanja od strane poslovnog sektora i značajan pad kada je reč o pojedincima. 2016. godina je takođe pokazala određeno smanjenje zabeležen darivane sume od strane poslovnog sektora i značajan pad kada je reč o davanjima od strane pojedinaca. Jedan od načina da se spreči dalji pad bi svakako bila primena preporuka¹ za razjašnjenje mehanizama za primenu poreskih umanjenja za pravna lica, te stimulisanje pojedinaca kroz uvođenje poreskih umanjenja za davanje fizičkih lica. U 2017. godini je zabeležen dalji pad davanja od strane poslovnog sektora na 39,5% učešća u ukupnoj poznatoj darovanoj sumi, dok se učešće pojedinaca neznatno poravilo, ali je i dalje na niskom nivou, i u 2017. iznosilo je 4,6% učešća u ukupnoj poznatoj darovanoj sumi.

Jednokratna pomoć prisutnija nego strateška davanja. Analiza datih donacija ukazuje da su mnogo prisutnije donacije koje ad hoc olakšavaju situaciju (recimo prikupljanje pomoći za lečenje pojedinaca, ili pomoć ekonomski ugroženim porodicama) nego što su donacije koje strateški utiču na poboljšanje situacije (recimo donacije usmerene na kupovinu potrebne opreme i aparata za lečenje, obrazovanje, finansiranje start-up ili ekonomskih inicijativa koje

¹ Preporuke: da Ministarstvo finansija i/ili Poreska uprava: 1) donese mišljenje koji bi bilo upućen regionalnim i lokalnim službama Poreske uprave sa jasnim tumačenjem zakonskog mehanizma; 2) izrade priručnik za korišćenje mehanizma za poreska umanjenja za davanja u opštekorisne svrhe za pravna lica; 3) organizuje edukaciju i podršku (npr. call centar) kako bi unapredili uslugu; 4) uvede poseban obrazac za izveštavanje pravnih lica Poreskoj upravi o davanjima za opštekorisne svrhe.

omogućavaju zapošljavanje i sl.). Iako su humanitarne jednokratne donacije neophodni deo davanja za opšte dobro sistematska promocija strateških, dugoročnih ulaganja i efekata tog davanja može pomoći filantropiju koja će dugoročno imati veći uticaj na društvo.

Nizak procenat donacija vezanih za određene teme. Analiza donacija je takođe ukazala da je jako mali procenat usmeren na teme poput ekonomskog razvoja, nauke, kulture i umetnosti, zaštite životne sredine, kulture i umetnosti i sl.

Trendovi

Broj donacija i procenjene sume

Broj zabeleženih donacija je nakon značajnog porasta u 2015, pokazao vrlo mali rast – praktično stagnaciju u 2016. Procenjena darovana suma u milionima eura, je nakon porasta od skoro 22% u 2015, pala za nešto više od milion eura u 2016. godini. U 2017. rodini zabeležen je rast procenjene darovane sume za gotovo 6 miliona evra.

Broj zabeleženih akcija

2014	2015	2016	2017
1.849	3.218	3.270	3.042

Procenjena darovana suma u milionima EUR

2014	2015	2016	2017
18.3	22.3	21.2	27.1

Darodavci – poznata darovana suma

Kada govorimo o darodavcima, tri najznačajnija tipa darodavaca su:

Građani – koji daju kroz masovne akcije, kampanje, odgovaraju na apele i sl.

Poslovni sektor, u koji ubrajamo kako veće kompanije, tako i mala i srednja preduzeća i korporativne fondacije.

Pojedinci, gde se radi o donacijama pojedinaca koji se mogu identifikovati – obično su to oni koji imaju više sredstava na raspolaganju, bilo da su u pitanju poslovni ljudi, sportisti, ljudi sa estrade, pripadnici dijaspore i sl.

Kada je reč o procentu sume koju daruju ova tri tipa darodavaca vidi se da doprinos građana raste, dok je **davanje od strane poslovnog sektora palo u 2016. godini, a da su iznosi darivani od strane pojedinaca značajno umanjeni**. Pretpostavka je da je doprinos građana u porastu jer se veći broj njih odazvao na velike kampanje iz 2016. godine.

Procenat sume koji daju određeni tipovi darodavaca po godinama

	2014.	2015.	2016.	2017.
Građani	12,7%	15,2%	25,2%	31,6%
Poslovni sektor	34,4%	51,6%	45,4%	39,5%
Pojedinci	13,0%	16,4%	2,6%	4,6%

Teme u koje se ulaže - % akcija (broja donacija)

Četiri ključne teme koje već nekoliko godina drže primat kada je u pitanju broj akcija su:

Zdravstvo – podrška pojedincima posebno deci za lečenje; kupovina potrošnog materijala za zdravstvene institucije; kupovina medicinske opreme i aparata za bolnice ili domove zdravlja, renoviranja ili izgradnja odeljenja zdravstvenih institucija.

Podrška marginalizovanim grupama – podrška socijalnim institucijama ili organizacijama koje zbrinjavaju i pružaju usluge ranjivim grupama poput osoba sa invaliditetom, starih, samohranih mladih u riziku, dece bez roditelja itd. To može biti nabavka potrošnog materijala, donacije koje omogućavaju pružanje specifičnih usluga, opšta podrška, kupovina nameštaja ili druge potrebne opreme i sl.

Smanjenje siromaštva – najčešće se svodi na pomoć pojedincima ili porodicama koji su u teškoj ekonomskoj situaciji, sa vrlo retkim donacijama koje su usmerene na programe zapošljavanja ili start up inicijative, koje bi mogle stratšeki da poboljšaju situaciju.

Obrazovanje – gde se najčešće pomažu obrazovne institucije, od vrtića preko škola do fakulteta.

Broj akcija usmerenih na određenu temu u %

	2014.	2015.	2016.	2017.
Zdravstvo	34,8%	32,6%	30,2%	34,7%
Podrška marginalizovanim grupama	24,3%	26,2%	26,8%	24,8%
Smanjenje siromaštva	20,1%	13,6%	12,9%	11,0%
Obrazovanje	6,3%	7,6%	9,1%	12,8%

Svetski indeks davanja i pozicija Srbije

Organizacija Charities Aid Foundation (CAF) već godinama objavljuje Svetski indeks davanja, gde se zemlje pozicioniraju prema anketi u kojoj se odgovara na sledeća pitanja: 1) Pomoć upućena nepoznatoj osobi/osobama; 2) Darivanje novca; 3) Volontiranje.

Svetski indeks davanja obuhvata preko 140 zemalja sveta. Pozicija Srbije na ovoj listi je relativno niska:

2014 – **124-ta**; 2015 – **118-ta**; 2016 – **135-ta**; 2017-**132-ga**.

Godina	Pozicija Srbije
2014	124
2015	118
2016	135
2017	132

Primaoci donacija

U praćenju primaoca donacija, zapravo govorimo o tri ključna tipa: donacije upućene pojedincima ili porodicama, zatim donacije upućene državi, to jest državnim institucijama (zdravstvo, socijala, obrazovanje, sport, nauka i sl.) te neprofitnim organizacijama uključujući i fondacije. Iako su u smislu broja akcija, donacije najčešće upućene pojedincima ili porodicama (u pitanju su donacije za lečenje, odnosno pomoć siromašnima), **kada je reč o količini novca, primat ima država, odnosno državne institucije ili lokalne odnosno nacionalne vlasti.**

Broj donacija u procentima

Tip primaoca/Broj donacija u %	2014.	2015.	2016.	2017.
Pojedinci/podroice	49,3%	45,0%	44,8%	38,4%
Država (institucije – zdravstvo, socijala, obrazovanje itd. i lokalne i/ili nacionalne vlasti)	30,4%	33,9%	33,1%	29,9%
Neprofitne organizacije	15,4%	16,3%	18,0%	25,9%

Procenat darovane sume po tipu primaoca

Tip primaoca/ % darovane sume	2014.	2015.	2016.
Pojedinci/podroice	21,9%	10,8%	12,8%
Država (institucije – zdravstvo, socijala, obrazovanje itd. i lokalne i/ili nacionalne vlasti)	50,6%	61,6%	52,9%
Neprofitne organizacije	21,0%	15,6%	31,4%

Imajuću u vidu da su država i državne institucije primaoci najvećeg dela darovane sume, Savet za filantropiju treba da unapredi javne politike i zakonodavni okvirai za davanje u Srbiji u pravcu daljeg razvijanja infrastrukture i kulture davanja za opšte dobro u Srbiji.